

ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE EN NOSTALGIE IN CULTUREEL ERFGOED – HULPMIDDEL OF GRAP? LESPLAN VOOR EEN WORKSHOP VAN TWEE UUR

Format: inspirerende workshop

Doelgroep: senioren met basisvaardigheden op de computer

Duur: 120 minuten

Niveau: inleidend; geen technische voorkennis of voorkennis over AI vereist

Didactische stijl: presentatiegestuurd en reflectief.

EDUCATIEVE ONDERBOUWING

Het doel is senioren meer inzicht te geven in hoe artificiële intelligentie (AI) werkt en welk potentieel AI heeft, aan de hand van voorbeelden uit de Letse Culturele Canon en de Digitale Bibliotheek. De workshop wil nieuwsgierigheid stimuleren en vertrouwen opbouwen in AI als tool die zowel creatieve als alledaagse activiteiten kan ondersteunen.

LEERDOELEN

1. De basis van AI en AI-toepassingen in het dagelijks leven introduceren.
2. AI-mogelijkheden tonen op het vlak van informatie zoeken, beeldherkenning, tekstgeneratie en stemgeneratie.
3. Actieve deelname, reflectie en kritisch denken stimuleren over de mogelijkheden en grenzen van AI.
4. De verbinding versterken tussen de digitale omgeving en waarden rond cultureel erfgoed.

GEDETAILLEERD LESPLAN

1. INLEIDING

Deelnemers schrijven één positieve en één twijfelende gedachte over AI op post-its. De post-its worden op een bord geplaatst en samen besproken. Gespreksvragen: wat lijkt het meest beangstigend aan AI? Wat lijkt het meest nuttig? Mini-enquête: hebben deelnemers ooit een AI-tool gebruikt?

Openingszin:

“Deze sessie is bedoeld om je houvast en vertrouwen te geven, niet om van jou een AI-expert te maken. Je hoeft niet elke tool die we vandaag vermelden te begrijpen of te onthouden. Je mag ook gewoon luisteren; deelnemen is altijd optioneel.”

2. MYTHES EN FEITEN OVER AI

Deelnemers krijgen “AI-stellingenkubussen” met ware en onware beweringen. Elke stelling wordt besproken. Samen beslissen de deelnemers of de stelling waar of onwaar is. De begeleider licht kort toe waarom en toont slides over AI-toepassingen in verschillende domeinen.

3. AI EN CULTUREEL ERFGOED

Er wordt gewerkt met de Letse Culturele Canon. Op het scherm verschijnen twee beelden: een advertentie voor de bromfiets Rīga en acteur Eduards Pāvuls uit de film ‘Ceplis’. Deelnemers raden of AI deze beelden zal herkennen. De begeleider gebruikt ChatGPT of Bing Image Recognizer om de resultaten te testen. Bespreek ook: waarom herkent AI ze wel of niet? Leert AI van onze vragen? Waarom weigert AI soms mensen te identificeren?

4. VRAGEN STELLEN AAN CHATGPT

Deelnemers proberen individueel of per twee vragen te stellen aan AI. Voorbeelden: “Wat staat er afgebeeld op het bankbiljet van 100 lats, ontworpen door Rihards Zariņš?” en “Waarom komen mensen in Latgale in mei samen bij kruisen in openlucht?” Ze kunnen geprinte stap-voor-stapwerkbladen volgen; de begeleider en assistent helpen waar nodig. Daarna volgt een groepsgeprek over de kwaliteit van de antwoorden en over manieren om prompts te verbeteren. Op het scherm verschijnt een afbeelding van het bankbiljet van 100 lats uit 1923. De begeleider voegt een interessant weetje toe: deze biljetten werden gedrukt op papier van de papierfabriek van Līgatne. Latere uitgaven, na de opkomst van vervalsingen, werden tot 1938 in het Verenigd Koninkrijk gedrukt.

5. CREATIEVE OPDRACHT – EEN GEDICHT SCHRIJVEN EN SYNTHETISEREN

De begeleider introduceert de activiteit “AI schrijft en leest poëzie”. Deelnemers volgen de stappen op het werkblad:

1. Open ChatGPT.
2. Geef de prompt: “Schrijf twee kwatrijnen in de stijl van Aleksandrs Čaks over Rīga, mensen en stadsgeluiden. Gebruik de woorden: dakgoot, buitenwijk, boulevard, koetsier, hart.”
3. Kopieer het gegenereerde gedicht.
4. Open <https://tilde.ai/lv/voice-synthesis/>.
5. Kies een stem en plak het gedicht.
6. Beluister het AI-gegenereerde gedicht. Bespreek: welke emoties en toon heeft het gedicht? Waarom klinkt één van de stemmen bekend? Optioneel: toon een geanimeerd portret dat het gedicht voordraagt.

6. BEELDGENERATIE

Op het scherm verschijnt een foto van de Gauja-vallei. De begeleider typt in ChatGPT: "Generate a photo of the Gauja Valley." Nadat de afbeelding verschijnt, bespreken deelnemers: waaraan zie je dat de afbeelding door AI is gegenereerd? Wie bezit het auteursrecht? Mogen anderen deze afbeelding gebruiken?

7. AANVULLENDE OPDRACHTEN

Voor beeldherkenning:

1. <https://which-content-is-real.netlify.app/>
2. <https://goodthingsaustralia.org/learn-resource/ai-image-quiz/>
3. <https://decopy.ai/ai-image-detector/>

Voor tekstanalyse:

1. <https://www.undetactable.ai/>
2. <https://www.plag.lv/>

Afronding en reflectie

Groepsreflectie: welke taken hebben we aan AI gevraagd, zoals zoeken, schrijven, spreken en afbeeldingen maken? Wat was het moeilijkste onderdeel? Wat was het meest verrassend? De begeleider vat de belangrijkste inzichten samen en moedigt deelnemers aan om AI-tools verder te verkennen. Een plek waar AI mij echt zou kunnen ondersteunen is... bijvoorbeeld bij redactie, transcriptie, promotie of structureren.

Benodigdheden

- Computers of tablets met internettoegang (1 per 2 deelnemers)
- Post-its en markeerstiften
- Projector of scherm
- Voorbereide presentatie ("Wat is AI?", "Waar wordt AI gebruikt?")
- Toegang tot <https://chat.openai.com> en <https://tilde.ai/lv/voice-synthesis/>.

Methodologische aandachtspunten voor de begeleider

- Begin met de uitleg dat AI een tool is, geen denkend wezen. Benadruk waar en hoe AI leert en antwoorden genereert; herhaal dit doorheen de sessie.
- Gebruik humor en vergelijk AI-antwoorden met menselijke ervaring.
- Moedig deelnemers aan om vragen te stellen en vrij hulp te vragen.

- Leg nadruk op gegevensbescherming en privacy bij het gebruik van AI-tools, vooral bij stem, foto's en persoonsgegevens.
- Geef eenvoudige, duidelijke opdrachten.
- Bij groepen groter dan vijf personen is een assistent nodig.
- Spreek duidelijk en langzaam; controleer regelmatig of iedereen de instructies begrijpt.